

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації щодо виконання курсової роботи

здобувачами вищої освіти за освітньо-професійною програмою

«Економіка підприємства» спеціальності 051 Економіка

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Полтава – 2022

УДК 378.147:33:334.716

Методичні рекомендації містять вимоги до структури та змісту курсової роботи з навчальної дисципліни «Стратегія підприємства», порядок оформлення курсової роботи, орієнтовну тематику курсових робіт, список рекомендованої літератури.

Автор:

Макаренко П. М. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Полтавського державного аграрного університету

Рецензент: Миколенко І.Г. – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Полтавського державного аграрного університету

Методичні рекомендації обговорено та схвалено на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Полтавської державної аграрної академії протокол № 1 від 1 вересня 2022 р.

Затверджено на засіданні Ради з якості вищої освіти спеціальності «Економіка» протокол № 1 від 1 вересня 2022 р.

Голова Ради з якості вищої освіти спеціальності «Економіка», к.е.н., доцент

Ольга ДИВНИЧ

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	5
ВИБІР ТЕМИ І ЗАКРІПЛЕННЯ ЇЇ ЗА ЗДОБУВАЧЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ....	7
ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ.....	8
ПІДБІР ЛІТЕРАТУРНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-СТАТИСТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	9
ВИБІР ОБ'ЄКТУ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	10
СТРУКТУРА І ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	10
ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	19
ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ ТЕКСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ НА НАЯВНІСТЬ ЗАПОЗИЧЕНЬ З ІНШИХ ДЖЕРЕЛ.....	29
ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	31
КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	32
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	34
ДОДАТКИ.....	38

ПЕРЕДМОВА

Стратегія дозволяє підприємству виживати в конкурентній боротьбі в довгостроковій перспективі, її значення різко зросло в останні десятиліття. Прискорення змін в навколишньому середовищі, поява нових запитів і зміна позиції споживача, поява нових можливостей для бізнесу, розвиток інформаційних мереж, широка доступність сучасних технологій, зміна ролі людських ресурсів, і інші причини привели до зростання значення стратегії в розвитку підприємства.

Слово «стратегія» грецького походження і означає «мистецтво розгортання військ у бою» або «мистецтво генерала». Цей військовий термін широко увійшов в ужиток фахівців, економічну теорію і практику. В економіці стратегія розглядається як довгостроковий якісно визначений напрямок розвитку підприємства, що стосується сфери, засобів і форми її діяльності, системи взаємин усередині підприємства, а також позиції підприємства до навколишнього середовища, що приводить підприємство до її цілей. Стратегія являє собою набір правил, якими керується підприємство при прийнятті управлінських рішень, щоб забезпечити здійснення місії і досягнення господарських цілей організації.

Єдиної стратегії для всіх підприємств не існує. Кожне підприємство унікальна в своєму роді, тому і процес вироблення стратегії для кожного підприємства свій, тому що залежить від позиції підприємства на ринку, динаміки його розвитку, його потенціалу, поведінки конкурентів, характеристик виробленого ним товару або послуг, що надаються, стану економіки, культурного середовища тощо.

Суть формування стратегії полягає в тому, що на підприємстві, існує чітко організоване комплексне стратегічне планування, щоб забезпечити вироблення довгострокової стратегії для досягнення цілей підприємства і створення управлінських механізмів реалізації цієї стратегії через систему планів. Ураховуючи це, важливою складовою вивчення дисципліни «Стратегія підприємства» є курсова робота.

Виконання курсової роботи націлено на систематизацію, закріплення, поглиблення та розширення теоретичних знань, здобутих студентами з дисципліни «Стратегія підприємства». Курсова робота є важливим видом самостійної роботи та дозволяє отримати навички вирішення конкретних задач формування та реалізації стратегії підприємства в сучасних умовах.

Методичні рекомендації покликані допомогти студентам в виконанні та оформленні курсової роботи.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсової роботи сприяє закріпленню, поглибленню, узагальненню, використанню знань набутих здобувачем вищої освіти в процесі вивчення навчальної дисципліни «Стратегія підприємства».

Мета та завдання курсової роботи залежить від її теми, орієнтації і специфіки предмета й об'єкта дослідження.

Виконання курсової роботи має на меті формування у здобувачів вищої освіти системи знань про сутність та види стратегій підприємства і його бізнесу, стратегічний аналіз і розробку системи цілей, набуття навичок обґрунтування стратегічних альтернатив та вибору моделі стратегії підприємства, її реалізації та контролю.

У процесі виконання курсової роботи здобувач вищої освіти у відповідності до кваліфікаційних вимог повинен відобразити:

- знання загальнотеоретичних, загальноекономічних, професійно орієнтованих і спеціальних дисциплін, які розкривають теоретичні основи та практичні питання інноваційної діяльності підприємства;

- вміння відбирати, систематизувати та обробляти інформацію у відповідності до цілей дослідження;

- вміння розробляти наукові висновки і конкретні пропозиції по вдосконаленню управління об'єктом дослідження;

- вміння визначати і використовувати причинно-наслідкові зв'язки процесів та явищ у прикладній галузі.

Виконання курсової роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка забезпечує формування наступних компетентностей:

Загальні:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові:

- Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

- Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

- Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

- Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудоу відносин.

- Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

- Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

- Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

- Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

Програмні результати навчання здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка:

- Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

- Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

- Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

- Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

- Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

- Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

- Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

- Уміти розробляти й обґрунтовувати господарські рішення в умовах невизначеності на основі комплексу методів і моделей, системи економічних показників з метою розвитку та підвищення ефективності діяльності підприємства.

В процесі підготовки і оформлення курсової роботи здобувач вищої освіти повинен навчитися працювати з первинними бухгалтерсько-статистичними даними і літературою, проводити аналіз виробничо-фінансової діяльності підприємства, виявляти резерви підвищення ефективності виробництва, визначати перспективи розвитку підприємства галузі або виду продукції, обґрунтовувати управлінські рішення.

Курсова робота має характеризуватися логічністю, доказовістю, аргументованістю, містити поглиблений аналіз теми дослідження, самостійні дослідження, розрахунки, виконані на ЕОМ. Пропозиції по вдосконаленню діяльності об'єкта дослідження мають бути обґрунтованими. Робота має бути

належно оформлена, мати всі необхідні документи та бути подана на кафедру після перевірки на плагіат і в терміни передбачені графіком навчального процесу.

ВИБІР ТЕМИ І ЗАКРІПЛЕННЯ ЇЇ ЗА ЗДОБУВАЧЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тематика курсових робіт повинна бути актуальною, відповідати сучасному стану і перспективам розвитку науки, техніки, враховувати потреби виробництва, а також по своєму змісту відповідати викладеним вище цілям.

Тему курсової роботи здобувачі вищої освіти обирають самостійно чи з участю викладача кафедри (наукового керівника). З урахуванням особливостей обраного об'єкту дослідження заміна теми на іншу після її затвердження на кафедрі може відбутися лише з дозволу завідувача кафедри за наявності поважних обставин.

Обираючи певну тему, здобувачам вищої освіти слід враховувати практичне значення питання, що вивчається, його актуальність, ситуацію на конкретному ринку, учасником якого є підприємство, обране як об'єкт дослідження, очікуваний ступінь корисності щодо рекомендацій підприємству, які будуть опрацьовані за результатами дослідження.

Здобувач вищої освіти заочної форми навчання обирає тему з урахуванням власної виробничої діяльності, що дозволить пов'язати теоретичні засади теми дослідження з удосконаленням виробництва.

Курсові роботи виконуються у терміни, передбачені графіком навчального процесу, але не пізніше, ніж за два тижні до захисту. У випадку порушення термінів здачі робіт без поважних причин на кафедрі курсові роботи (проекти) на перевірку приймаються в термін ліквідації академічної заборгованості. Такий здобувач вищої освіти не допускається до захисту курсової роботи і отримує академічну заборгованість, ліквідація якої здійснюється аналогічно до інших форм підсумкового контролю відповідно до «Положення про поточний та підсумковий семестровий контроль знань здобувачів вищої освіти ПДАУ». В інших випадках (поважні причини) здобувач має право на продовження сесії.

Здобувач вищої освіти може подавати власні пропозиції щодо тематики курсової роботи (проекту) на розгляд відповідної кафедри.

Обрана тема курсової роботи затверджується протоколом засідання кафедри та обов'язково закріплюється Завданням за здобувачем вищої освіти (*додаток А*). Виконання декількох курсових робіт на однакову тему в одній групі не допускається.

Календарний план виконання курсової роботи затверджується щорічно і доводиться до відома здобувачів вищої освіти на початку семестру. У ньому зазначено терміни, що відводяться для написання заяви щодо вибору теми, затвердження плану, виконання окремих розділів та роботи в цілому, а також дата захисту проведених досліджень.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Обґрунтування стратегії обмеженого зростання підприємства.
2. Обґрунтування стратегії зростання підприємства.
3. Обґрунтування стратегії фокусування діяльності підприємства.
4. Обґрунтування стратегії диференціації діяльності підприємства.
5. Обґрунтування стратегії диверсифікації підприємства.
6. Формування іміджу підприємства.
7. Обґрунтування стратегії вузької спеціалізації підприємства.
8. Обґрунтування конкурентної стратегії підприємства.
9. Обґрунтування стратегії прямої вертикальної інтеграції підприємства.
10. Обґрунтування стратегії зворотної вертикальної інтеграції підприємства.
11. Обґрунтування стратегії горизонтальної інтеграції підприємства.
12. Обґрунтування стратегії захоплення ринку підприємством.
13. Обґрунтування стратегії розвитку ринку підприємством.
14. Обґрунтування стратегії розвитку продукту підприємства.
15. Обґрунтування стратегії реструктуризації підприємства.
16. Обґрунтування стратегії ліквідації підприємства.
17. Обґрунтування бізнесової стратегії підприємства.
18. Формування корпоративної культури підприємства.
19. Аналіз стратегічного потенціалу підприємства.
20. Обґрунтування стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
21. Обґрунтування стратегії інноваційної діяльності підприємства.
22. Обґрунтування стратегії інформаційного забезпечення бізнесу підприємства.
23. Обґрунтування кадрової стратегії підприємства.
24. Обґрунтування продуктово-маркетингової стратегії підприємства.
25. Обґрунтування виробничої стратегії підприємства.
26. Формування стратегії матеріально-технічного забезпечення підприємства.
27. Обґрунтування фінансової стратегії підприємства.
28. Обґрунтування стратегії лідерства за витратами підприємства.
29. Обґрунтування стратегічних альтернатив підприємства.
30. Формування корпоративної стратегії підприємства.
31. Обґрунтування ресурсної стратегії підприємства.
32. Оцінювання зовнішнього середовища в обґрунтуванні фінансової стратегії підприємства.
33. Оцінка альтернативності стратегічного вибору підприємства.
34. Обґрунтування соціальної стратегії підприємства.

ПІДБІР ЛІТЕРАТУРНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-СТАТИСТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

Після обрання теми і узгодження її з керівником студент починає вивчення літературних джерел.

Важливі принципові положення, що мають актуальний характер, містяться у Законах України, Указах Президента, Постановах Кабінету Міністрів України. Виключно важливим є також підбір та використання різноманітних нормативних матеріалів Міністерства аграрної політики України.

Користуючись систематичними та абетковими каталогами у бібліотеці, студент складає список літературних джерел з теми курсової роботи, який включає роботи економістів-аграрників, підручники, навчальні посібники, монографії, статті, нормативні і статистичні довідники. Допомогу у підборі літератури нададуть також каталоги обласної наукової бібліотеки ім. І. П. Котляревського.

Літературні джерела дозволять познайомитись з науковими дослідженнями з даного питання і обґрунтувати методiku виконання курсової роботи. Ця інформація поєднана з фактичними матеріалами об'єкту дослідження, дає змогу сформулювати висновки і пропозиції відносно підвищення ефективності виробництва, удосконалення його організації в підприємствах.

Під час вивчення літератури необхідно підібрати окремі положення (цитати) і використати їх під час написання розділів курсової роботи. Для зручності використання найбільш потрібних місць окремих першоджерел доцільно виписувати їх на спеціальні картки в наступній послідовності: прізвище та ініціали автора, точна назва статті чи книги, назва видавництва, місто, де здійснено видання, рік видання та номер сторінки. Такі позначки полегшують у подальшому пошук літератури у разі поглибленого вивчення матеріалів для написання тексту роботи.

Різнманітні статистико-інформаційні джерела та дані, наведені у них, дають змогу студентам здійснювати порівняльний аналіз розвитку тієї чи іншої сфери діяльності, виявити тенденції динаміки обсягів виробництва продукції, виконуваних робіт, наданих послуг, розширення ринків збуту, порівнювати результати діяльності досліджуваного підприємства з аналогічними підприємствами, середніми показниками району, області, України.

Здобувачеві вищої освіти важливо ознайомитися з чинними інструкціями, положеннями, методичними рекомендаціями, нормативними, довідковими та іншими відомчими матеріалами, що мають відношення до обраної теми.

Такий попередній підбір та ознайомлення з літературними інформаційно-статистичними джерелами, працями та науковими розробками, з відомчими матеріалами дасть змогу здобувачам вищої освіти самостійно опрацювати план курсової роботи, який потім узгоджується з науковим керівником. При цьому слід врахувати, що зміст роботи повинен віддзеркалювати ступінь творчого підходу студента, його ерудицію, вміння аналізувати економічні явища, оцінювати їх з погляду фахівця економічного профілю, виявляти резерви і

опрацьовувати пропозиції, обґрунтовувати управлінські рішення спрямовані на підвищення ефективності й конкурентноздатності виробництва в аграрному секторі.

ВИБІР ОБ'ЄКТУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єкт дослідження здобувач вищої освіти обирає самостійно. Ним може бути будь-яке підприємство чи об'єднання агропромислового комплексу незалежно від форми власності. При цьому оптимальним варіантом є вибір підприємства, на базі якого студент проходив виробничу практику. Відносно здобувачів вищої освіти заочної форми навчання об'єктом дослідження може бути підприємство його постійної роботи.

СТРУКТУРА І ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна відповідати певним вимогам та стилю викладу матеріалу. Формулювання назви теми, розділів та підрозділів має бути чітким, лаконічним і в той же час повно відображати сутність та зміст питань, що розглядаються в курсовій роботі.

Матеріал необхідно викладати грамотно, простим науковим стилем, він не повинен містити повторів та не бути перевантаженим цитатами. Не допускається просте переписування літературних джерел, їх цитування без посилання.

В тексті не повинно бути виразів типу: “я вважаю”, “мені здається”, “у нас прийнято” тощо. Замість них рекомендуються вирази: “на думку автора”, “вважається доцільним”, “як свідчить проведений аналіз” тощо.

Структура курсової роботи - це послідовність розташування її основних частин, до яких відносять основний текст (тобто розділи і підрозділи), а також частини її довідково-супровідного апарату.

Основними елементами композиційної структури курсової роботи є:

1. Титульний лист.
2. Завдання
3. Звіт про наявність запозичень з інших джерел
4. Лист оцінювання курсової роботи
5. Зміст.
6. Вступ.
7. Розділи основної частини.
8. Висновки та рекомендації,
9. Список використаної літератури.
10. Додатки.

Титульний лист є першою сторінкою курсової роботи і виступає основним джерелом бібліографічної інформації, яка необхідна для обробки та ідентифікації документів. Приклад оформлення титульного листа наведено в додатку Б.

Завдання на курсову роботу; Звіт про наявність запозичень з інших джерел; Лист оцінювання курсової роботи потрібно подати за формою згідно

додатків та заповнити їх зміст згідно методичних рекомендацій, які наведені у відповідних розділах курсової роботи.

Зміст подають на початку роботи з найменуваннями та номерами початкових сторінок усіх розділів і підрозділів, зокрема вступу, висновків, додатків, списку використаної літератури та ін.

Вступ до курсової роботи з'ясовує актуальність обраної теми, містить в собі стисло інформацію щодо розгляду окремих питань теми курсової роботи українськими та зарубіжними дослідниками. У вступі відображається зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами кафедри економіки підприємства, надаються мета та завдання курсової роботи, визначається об'єкт та предмет курсової роботи, методи, які використовувалися при написанні роботи.

Актуальність курсової роботи представляє собою обґрунтування обраної теми дослідження, в якому студент повинен продемонструвати сутність проблемної ситуації та необхідність її вирішення. Актуальність роботи висвітлюється стисло - у межах однієї сторінки.

Рекомендується коротко проаналізувати дослідження науковців данної тематики, та дійти до висновку, чого саме дана тема ще не розкрита (чи розкрита частково або не в тому аспекті).

Від визначення наукової проблеми і доказу того що певна частина зазначеної проблеми, яка є темою курсової роботи, ще не одержала достатнього рівня розробки та висвітлення в спеціалізованій літературі, формулюється мета дослідження.

Мета дослідження розкривається в конкретних завданнях дослідження, які формулюються у формі переліку (вивчити, описати, встановити, виявити, обґрунтувати і т.п.).

Обов'язковим елементом вступу є визначення об'єкта і предмета дослідження.

Об'єкт дослідження - це обраний для вивчення процес чи явище, що породжують проблемну ситуацію.

Предмет дослідження - це те, що знаходиться в межах об'єкта.

Обов'язковим елементом вступу до курсової роботи є перелік методів дослідження, що виконують роль інструментів і є необхідною умовою досягнення поставленої в роботі мета, а також характеристика інформаційної бази дослідження, яка визначає теоретико-методичні основи дослідження.

Вирішення поставлених у курсовій роботі завдань необхідно здійснювати за допомогою наступних методів:

- загальнонаукові методи: аналогія, системний аналіз, формалізація;
- методи економіко-статистичного аналізу: табличний (для представлення розрахунків і конкретних результатів дослідження), графічний, порівняння, групування;
- маркетингові методи: матричний метод; спостереження, опитування;
- методи експертної діагностики;
- методи економічного прогнозування;

- специфічні методи дослідження та стратегічного аналізу об'єкта;
- моделювання та ін.

Розділи основної частини. У розділах основної частини курсової роботи докладно викладається методика і техніка дослідження та узагальнюються результати. Усі матеріали, що не є принципово важливими, виносяться в додатки.

Зміст розділів основної частини має точно відповідати темі курсової роботи і цілком її розкривати. Розділи курсової роботи повинні показати уміння студента стисло, логічно та аргументовано викладати матеріал, виклад і оформлення якого повинні відповідати вимогам до друкованих робіт.

Перший розділ «Теоретичні засади формування стратегії та...» (за текстом досліджуваної теми) **підприємства»,** обсяг якого має становити не більше 8-10 сторінок, носить теоретичний характер, в якому на основі вивчення робіт вітчизняних і зарубіжних авторів розглядаються загальні теоретичні і методичні положення стратегії підприємства (наприклад, сутність методологічних і методичних підходів до стратегічного управління підприємствами в сучасних умовах, сутність і класифікація стратегій, моделі стратегічного управління і т. п.) та висвітлюється сутність досліджуваної теми окремої курсової роботи: розглядаються різні методики, методи і підходи до вирішення поставлених завдань, дається їх оцінка, обґрунтовуються і висловлюються власні позиції студента.

Другий розділ «Стратегічна оцінка середовища господарювання та стратегічний аналіз підприємства» має розміри 10-12 сторінок.

В першому підпункті другого розділу «Стратегічний портрет підприємства та оцінка його зовнішнього середовища» коротко подається стратегічний портрет підприємства.

Треба дати опис фактичного стану підприємства на момент початку дослідження з погляду стратегічного управління. У роботі слід вказати повне і коротке найменування підприємства - об'єкту дослідження; його юридичний статус, дату створення і місце розташування.

Також необхідно:

- вказати на наявність або відсутність елементів стратегічного управління на об'єкті дослідження;
- оцінити повну і коротку місії підприємства;
- визначити поточну генеральну стратегічну мету підприємства і побудувати «дерево цілей» методом забезпечуючих умов;
- дати характеристику організаційної структури управління підприємством, його кадрового складу, функціональних обов'язків підрозділів і т. п.

Необхідно провести дослідження чинників зовнішнього середовища прямого і непрямого впливу. Необхідно мати на увазі, що всі чинники вибираються, формулюються і розглядаються тільки через призму необхідності їх врахування: А) саме для досліджуваного підприємства; Б) з урахуванням мети даної курсової роботи. Тобто можна використовувати усі відомі методичні

інструментарії, але зробити акцент на обраній темі роботи. Результатом аналізу зовнішнього середовища повинно стати виділення загроз та можливостей підприємства.

Другий підпункт другого розділу «Аналіз і діагностика внутрішнього середовища підприємства» слід проводити в наступній послідовності: 1) характеристика внутрішнього середовища у вигляді таблиці з основними сформованими автором показниками за всіма функціональними сферами у динаміці за три роки; 2) економічний і фінансовий аналіз результатів господарської діяльності підприємства; 3) аналіз успішності реалізації сфер за SNW- підходом; 4) аналіз відповідності стратегічного потенціалу підприємства вибраним раніше стратегіям. Результатом оцінки стану внутрішнього середовища повинно бути виділення сильних та слабких сторін підприємства.

Особливу увагу необхідно приділити основним економічним показникам діяльності підприємства, які включають фінансові результати, показники ділової активності, ефективності використання ресурсів у динаміці. При цьому до таблиць аналізу додати одну і з рекомендованих таблиць (Додаток В, табл. 1,2,3) в залежності від обраного об'єкту дослідження у сфері промисловості, сільського господарства, торгівлі.

Перелік аналітичних показників, період аналізу, його форми та методи, а також склад та особливості застосування матричного інструментарію визначаються за темою дослідження та узгоджуються з керівником курсової роботи. Усі ці моменти мають знайти відображення в постановці завдань.

Всі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми, повинні супроводжуватися поясненням і висновками, які дозволяють визначити сутність економічних процесів, що відбуваються на підприємстві, їх особливості, тенденції.

В другий підпункт другого розділу необхідно включити «конкурентний аналіз діяльності підприємства та оцінку конкурентної ситуації в галузі».

Необхідно визначити ключові фактори успіху (КФУ) підприємства. Вказати основних постачальників, споживачів та конкурентів.

Далі слід дати ранжований перелік основних конкурентів підприємства і визначити інтенсивність конкуренції в галузі за відомими методиками. В кінці пункту треба зробити висновки про силу конкуренції та перспективу її зміни в галузі.

Також у даному пункті слід визначити конкурентні переваги і конкурентоспроможність підприємства та продукції. Рекомендується використання: методу бенчмаркінга, методу ланцюжка цінностей визначення КФУ підприємства по методиці Р. Гранта, розрахункові методи і т. п. В кінці пункту треба зробити висновок про перспективи підприємства на підставі його конкурентоспроможності, що склалася, та потенційної. При цьому слід врахувати, що даний інструментарій повинен бути застосований як на рівні аналізу конкурентоспроможності підприємства, такі у напрямі розкриття теми курсової роботи. Особливо увагу необхідно звернути на тему курсової роботи

при виділені факторів, за якими оцінюється конкурентоспроможність підприємства.

Узагальнюючим результатом першого і другого підпунктів повинна стати побудова стратегічного балансу і матриці SWOT - аналізу.

На основі проведеного аналізу необхідно виявити зовнішні і внутрішні *проблеми* підприємства, які заважають підприємству в досягненні його стратегічних цілей. Потім слід виділити *генеральну проблему* підприємства, яка заважає в досягненні генеральної стратегічної мети. Далі слід провести декомпозицію генеральної проблеми і побудувати «*дерево проблем*» (особливо необхідно виділити проблеми підприємства, пов'язані з вирішенням завдань згідно вибраній темі курсової роботи).

Другий розділ передбачає використання наступних інструментів стратегічного аналізу:

-PEST (STEP) –аналіз.

Результати аналізу необхідно представити у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Аналіз впливу факторів зовнішнього середовища підприємства
(непрямого впливу)**

Групи факторів	Стан фактора в галузі	Вплив фактора в галузі («+» – можливості «-» – загрози)	Тенденції змін	Характер впливу на конкретне підприємство (організацію) («+» – позитивний; «-» – негативний)	Можлива реакція організації
Політичні фактори					
Економічні фактори					
Соціокультурні					
Техніко-технологічні					

За результатами проведення PEST (STEP)-аналізу надати короткий загальний висновок.

- Аналіз впливу, п'яти сил конкуренції по М. Портеру.

Результати аналізу необхідно представити у вигляді таблиці 2.2.

За результатами надати короткий загальний висновок.

- Побудувати карту стратегічних груп
- За результатами надати короткий загальний висновок.

Таблиця 2.2

Аналіз впливу факторів зовнішнього середовища підприємства (прямого впливу)

Сили конкуренції	Оцінка конкурентної сили в балах (0-5)	Обґрунтування оцінки та характеристика конкурентної сили	Вплив на підприємство	Можлива реакція з боку підприємства
Існуючі конкуренти				
Потенційно нові конкуренти				
Постачальники				
Виробники товарів-замінників				
Споживачі				

Карту стратегічних груп підприємств в галузі рекомендовано виконувати в такій послідовності:

- згідно з метою аналізу обрати найсуттєвіші характеристики підприємств галузі (ознаки, згідно яким розрізняються конкурентні позиції підприємств), виокремити два з них;
- нанести позиції підприємств (організацій) галузі на графік за обраними ознаками;
- об'єднати підприємства (організації), що попадають в спільний стратегічний простір, в одну стратегічну групу;
- накреслити кола навколо кожної стратегічної групи. Діаметр кола пропорційний величині частки даної групи підприємств в обсязі доходів від продажів у цілому по галузі.

Портфельний аналіз підприємства (організації).

- Побудувати матрицю БКГ, що представлена на рисунку 1.

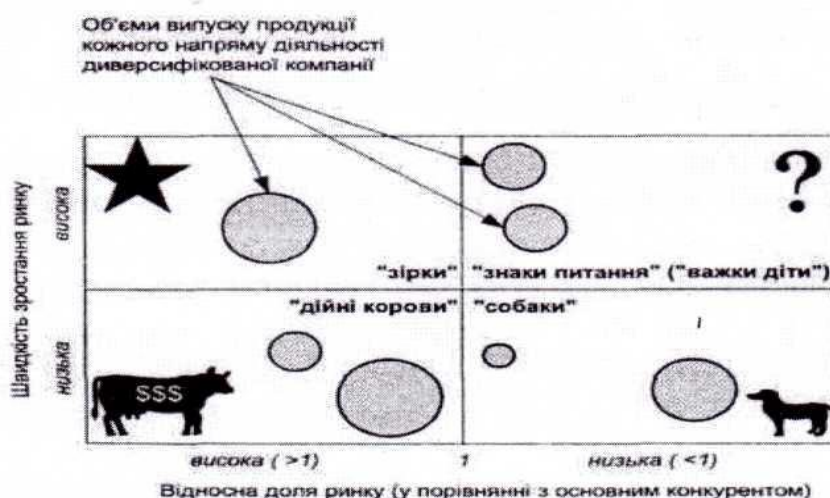

Рисунок 2. - матриця «Ріст - частка ринку» Бостонської консультаційної групи

Горизонтальна вісь варіюється від 0,1 до 10 та показує частку ринку, яку займає кожен продукт, господарський підрозділ або вид діяльності підприємства. Відносна частка організації на ринку являє собою логарифм відносини обсягу продажів організації в даній бізнес області до обсягу продажів організації-лідера в цьому бізнесі.

Вертикальна вісь показує річний темп росту від 0 до 20% і більше, а 10% виділяється як розподіл між швидким і повільним ростом.

Нанесені на матрицю кола показують положення Стратегії одиниці бізнесу (СОБ) (продукту господарського підрозділу, виду діяльності) на осях ріст - частка ринку. Діаметр кола (розмір) визначається часткою прибутку даного підрозділу в загальному прибутку підприємства (організації).

Квадранти матриці відбивають різні ситуації з рухом грошей.

Побудувати матрицю МакКінзі, що представлена на рисунку 2.

Особливості побудови матриці:

Для визначення ступеню привабливості галузі встановлюється набір параметрів, за якими буде оцінюватися привабливість галузі.

Розроблювані самі визначають, які параметри врахувати під час оцінки.

Далі кожному параметру надають вагу його відносної важливості (значущості) для підприємства (сума дорівнює 1).

Кожному з параметрів надається оцінка ступеня його привабливості для компанії в оцінюваній галузі. Оцінка ведеться за 5-ти (10) бальною шкалою: 5 - найбільш привабливий, 1 — найменш привабливий параметр.

Оцінка відносної значущості кожного параметра помножується на відповідну оцінку привабливості цього параметра і всі ці добутки додаються. У сумі виходить інтегральна оцінка привабливості галузі.

Максимальна оцінка привабливості галузі може бути 5, а мінімальна - 1 (чи 10 і 1 відповідно).

Рисунок 2. - Матриця GE «Привабливість галузі – конкурентна позиція»

Оцінки конкурентної позиції СОБ у галузі проводиться за аналогічною процедурою. За результатами портфельного аналізу надати короткий загальний висновок та рекомендації щодо стратегії підприємства.

Ситуативний SWOT-аналіз підприємства (організації). Результати представити у вигляді матриці (рис. 2.3.)

	Можливості: 1. 2. ...	Загрози: 1. 2. ...
Сильні сторони		
1. 2. ...	Поле "СІМ" (сила і можливості)	Поле "СІЗ" (сила і загрози)
Слабкі сторони		
1. 2. ...	Поле "СЛМ" (слабкість, і можливості)	Поле "СЛЗ" (слабкість і загрози)

Рисунок 3 – Матриця SWOT-аналізу

Поле СІМ — потребує стратегій підтримки та розвитку сильних сторін підприємства в напрямку реалізації шансів зовнішнього оточення. Поле СІЗ — передбачення стратегій використання сильних сторін підприємства з метою пом'якшення (усунення) загроз. Поле СЛМ — розробка стратегій подолання слабкостей підприємства за рахунок можливостей, що їх надає зовнішнє середовище. Поле СЛЗ — розробка стратегій як подолання загроз, так і усунення слабкості підприємства.

Конкурентний аналіз може бути проведений у межах діагностики як внутрішнього, так і зовнішнього середовища без виділення у окремий підпункт.

В третьому розділі «Формування стратегії та стратегічних альтернатив».

Обсяг третього розділу має становити 8-10 сторінок. Він має бути присвячений розробці стратегічного портфеля підприємства з виокремленням, поглибленням та деталізацією конкретної стратегії відповідно до обраної теми курсової роботи. Іншими словами, в цьому пункті потрібно забезпечити взаємозв'язок між загальною (базовою) стратегією підприємства із стратегією - об'єктом розробки, яка визначена в темі курсової роботи.

Спочатку слід уточнити місію підприємства та її складові елементи, якщо за результатами стратегічного аналізу це є необхідним або доцільним. Відповідно, коригування потребуватиме генеральна мета підприємства, яка

також підлягатиме декомпозиції через побудову дерева цілей, проблем та рішень.

В основі формування стратегічних альтернатив та вибору перспективних стратегій підприємства має бути застосування матричного інструментарію. Сформований стратегічний портфель підприємства може бути представлений у формі піраміди стратегій (по А.А. Томпсону і Дж. Стрікленду) або у вигляді стратегічного куба. Тобто стратегія обирається у такому порядку: базова з визначенням альтернативної, ділова, функціональна. Особлива увага приділяється тому рівню стратегії, яка пов'язана з обраною темою курсової роботи. Проте незважаючи на тему, необхідно дотримуватися ієрархії.

При застосуванні матричних методів важливо обґрунтувати та підкріпити розрахунками вибір стратегічної позиції.

Передбачити в третьому розділі розробку і оцінку стратегічного плану за основними (-им) показниками (-ом).

Стратегічне планування повинне бути проведене за обраною темою з використанням методу «стратегічного розриву».

Метод «стратегічного розриву» інакше називається «Полеми стратегічних рішень», які можуть прийняти керівники організації або підприємства для того, щоб втілити наявні тенденції (це нижня межа поляни) в необхідному напрямі з метою досягнення необхідних параметрів розвитку підприємства (верхня межа стратегічної поляни).

Оцінку характеру стратегічного портфеля підприємства слід провести з використанням методу SPACE.

За бажанням і вибором студента при стратегічному плануванні можуть бути використані й інші методи (з обов'язковим обґрунтуванням особливостей і доцільності їх застосування).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ. У завершальній частині курсової роботи логічно та послідовно висловлюються теоретичні і практичні висновки та пропозиції, до яких прийшов студент в результаті проведеного дослідження. Вони повинні бути короткими і чіткими, такими, що дають повне уявлення про зміст, значущість, обґрунтованість і ефективність розробок. Пишуться вони у тезовій формі (можна за пунктами) і повинні відображати основні висновки з теорії питання, за проведеним аналізом та щодо запропонованого варіанту стратегічних рішень по конкретному об'єкту дослідження.

Обсяг висновків не повинен перевищувати 3 - х сторінок.

Після висновків формується список використаних джерел. Список використаних джерел складає одну з істотних частин роботи і відбиває самостійну творчу роботу студента. Приклад оформлення списку використаних джерел подано у наступному розділі.

Кожне включене у такий список літературне джерело має знайти відображення в рукописі курсової роботи. Якщо автор робить посилання на які-небудь запозичені факти чи цитує роботи інших авторів, то він має обов'язково вказати звідки узяті наведені матеріали. Таким чином, не слід включати в

бібліографічний список ті роботи, на які немає посилань у тексті курсової роботи і які фактично не були використані.

Додатки. В додатки надати використану бухгалтерсько-статистичну звітність підприємства за 3 роки та таблиці, які по тексту курсової роботи більші за одну сторінку.

ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1. Загальні вимоги

Курсову роботу виконують рукописним або машинописним способом, або за допомогою комп'ютера на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм) через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці. Можна також використати папір форматів у межах від 203x288 до 210x297 мм і подати таблиці та ілюстрації на аркушах формату А3.

Обсяг основного тексту повинен становити 25 – 30 сторінок друкованого тексту. Текст роботи необхідно виконувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – не менше 20 мм, правий – не менше 10 мм, верхній – не менше 20 мм, нижній – не менше 20 мм.

Помилки, описки і графічні неточності, які виявилися в процесі написання, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту (фрагменту малюнка). Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці.

Роздруковані на ЕОМ програмні документи повинні відповідати формату А4 (мають бути розрізаними), їх включають до загальної нумерації сторінок випускної роботи і розміщують, як правило, в додатках.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин роботи “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” виконують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів виконують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. В кінці заголовка, виконаного в підбір до тексту, ставиться крапка.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 2 інтервалам.

Кожну структурну частину курсової роботи потрібно починати з нової сторінки.

До загального обсягу роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають нумерації на загальних

засадах.

2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№».

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті аркуша без крапки в кінці, шрифт Times New Roman 12-го кеглю.

Такі структурні частини, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Звертаємо увагу на те, що всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна писати:

«1. ВСТУП» або «Розділ 4. ВИСНОВКИ». Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка пишуть заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад:

«2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

Наприклад:

РОЗДІЛ 2

СТРАТЕГІЧНА ОЦІНКА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Стратегічний портрет підприємства та оцінка його зовнішнього середовища

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми; графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад:

Рис. 2.1. Основні задачі процесу реалізації стратегії управління трудовим потенціалом в СТОВ «Скіф» Котелевського району, 2019 р.

Номер ілюстрації, її назву та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовж. табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл. 1.2».

Формули в роботі (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1....

2....Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

3. Ілюстрації

Ілюструють роботу, виходячи із певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, який допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданним пропускам ілюстрацій до найважливіших тем. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підписаний підпис). Підпис під ілюстрацією звичайно має чотири основних елементи: найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.»;

– порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера

арабськими цифрами;

– тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного;

– експлікацію, яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом. Треба зазначити, що експлікація не замінює загального найменування сюжету, а лише пояснює його.

Основними видами ілюстративного матеріалу в роботах є: креслення, технічний рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік.

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках «(рис. 3.1)» або зворот типу: «...як це видно з рис. 3.1» або «... як це показано на рис. 3.1». Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення. Ілюстрації виконують чорнилом, пастою чорного кольору на білому непрозорому папері.

4. Таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

За логікою побудови таблиці її логічний суб'єкт, або підмет (позначення тих предметів, які в ній характеризуються), розміщують у боковнику, головці, чи в них обох, а не у прографці; логічний предмет таблиці, або присудок (тобто дані, якими характеризується присудок) – у прографці, а не в головці чи боковнику. Кожен заголовок над графою стосується всіх даних цієї графи, кожен заголовок рядка в боковнику – всіх даних цього рядка.

Приклад побудови таблиці:

		Назва таблиці				Таблиця (номер)
Головка						Заголовки граф
Рядки						
		Боковик (заголовки рядків)		Графи (колонки)		

Заголовок кожної графи в головці таблиці має бути по можливості

коротким. Слід уникати повторів тематичного заголовка в заголовках граф, одиниці виміру зазначати у тематичному заголовку, виносити до узагальнюючих заголовків слова, що повторюються.

Боковик, як і головка, вимагає лаконічності. Повторювані слова тут також виносять в об'єднувальні рубрики; загальні для всіх заголовків боковика слова розміщують у заголовку над ним.

У прографці повторювані елементи, які мають відношення до всієї таблиці, виносять в тематичний заголовок або в заголовок графи; однорідні числові дані розміщують так, щоб їх класи співпадали; неоднорідні – посередині графи; лапки використовують тільки замість однакових слів, які стоять одне під одним.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Приклад оформлення таблиці:

Таблиця 2.4

Динаміка середньооблікової чисельності працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві СТОВ «Скіф», 2018 – 2020 рр.

Показники	Роки			2020 р. до 2018 р., %
	2018	2019	2020	
Середньооблікова чисельність працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, осіб	166	159	140	84,3
у т. ч. в рослинництві	77	77	92	119,5
в тваринництві	89	62	48	53,9

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, таким чином, щоб не можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах одної сторінки. Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її головку, в другому випадку – боковик.

5. Формули

При використанні формул у курсовій роботі необхідно дотримуватися певних правил їх оформлення. Формули виконуються в редакторі формул Microsoft Equation 3.0.

Найбільші, а також довгі та громіздкі формули, котрі мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують на окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул. Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в одному рядку, а не одну під одною. Невеликі нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують всередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта доцільно подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Рівняння і формули повинні бути відокремлені від тексту. Вище і нижче кожної формули залишають інтервал, що становить один рядок. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його переносять після знака рівності (=) або після знаків (+), (-), (x або ·).

Приклад оформлення формул:

$$BP = \frac{BP}{\text{ЧП}_{\text{с.о}}}, \quad (1.2)$$

де BP – виробіток працівника, тис. грн./особу;

BP – валова продукція підприємства (у постійних цінах 2010 р.), тис. грн.;

ЧП_{с.о} – середньооблікова чисельність працівників підприємства, осіб.

Наведена формула була надрукована в першому розділі і мала другий порядковий номер.

Порядкові номери позначають арабськими цифрами в круглих дужках біля правого поля сторінки без крапок від формули до її номера. Номер, який не вміщується у рядку з формулою, переносять у наступний нижче формули. Номер формули при її перенесенні вміщують на рівні останнього рядка. Номер формули-дроби подають на рівні основної горизонтальної риски формули.

Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула входить до речення як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації.

Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації: а) у тексті перед формулою є узагальнююче слово; б) цього потребує побудова тексту, що передує формулі.

Розділовими знаками між формулами, котрі йдуть одна під одною і не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера.

6. Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

При написанні курсової роботи здобувач вищої освіти повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в роботі, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, задачі, питання, вивченню яких вона присвячена. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей,

інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в роботі.

Посилання в тексті на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1 – 7]...» або «... у праці [8, с. 64]».

Якщо в тексті курсової роботи необхідно зробити посилання на складову частину або на конкретні сторінки відповідного джерела, можна наводити посилання у виносках, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань.

Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2».

Посилання на формули вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад «... у формулі (2.1)».

На всі таблиці курсової роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...в табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, на кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

д) якщо необхідно виявити ставлення автора роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання.

7. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків та пропозицій. Бібліографічний опис літературних джерел оформляють відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні дипломної роботи), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Приклади оформлення списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації: монографія. Житомир: ЖНАЕУ, 2008. 375 с.
Два автора	Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.
Три автора	Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості: довідник. Житомир, 2013. 321 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В.В., Кисляченко М.Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ: Укראгропромпродуктивність, 2006. 106 с. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
П'ять і більше авторів	Екологія: навч. посіб. / Б. В. Борисюк та ін. Житомир, 2003. 174 с. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А. І. та ін.; за ред. М. В. Гринжевського. Київ, 1998. 124 с.
Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека: зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир: Полісся, 2015. 648 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть: у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ: Логос, 2001. Т. 2. 636 с. Фауна України. В 40 т. Т. 36. Інфузорії. Вып. 1. Сукторії (Ciliophora, Suctorea) / И. В. Довгаль. Киев: Наукова думка, 2013. 271 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів: Тріада плюс, 2006. 360 с.
Автор і перекладач	Котлер Ф. Основы маркетинга: учеб. пособие / пер. с англ. В. Б. Боброва. Москва, 1996. 698 с. Брігхем С. В. Основы фінансового менеджменту / пер. з англ. В. Біленького та ін. Київ: Молодь, 1997. 998 с
Частина видання	
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва.

	Основи аграрного підприємництва / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. Органічне виробництво і продовольча безпека: зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. Кооперативні читання: 2013 рік: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.
Статті з продовжуючих та періодичних видань	Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка. 2013. Вип. 148. С. 31–34. Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. Агросвіт. 2016. № 6. С. 23–28. Акмеологічні засади публічного управління / Є. І. Ходаківський та ін. Вісник ЖНАЕУ. 2017. № 1, т. 2. С. 45–58. Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis. 2017. Vol. 65, №. 1. P. 259–271.
Електронні ресурси	
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика: підручник. Суми: Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2017).
Законодавчі документи	Про стандартизацію: Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017). Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).
Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. Ефективна економіка. 2013. № 10. URL: http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017). Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician). 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017). Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. Journal of Popular Culture. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.
Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя: веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).
Інші документи	
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень: Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. Урядовий кур'єр. 2017.

	<p>9 листоп. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. Все про бухгалтерський облік. 2015. № 51. С. 21–42.</p> <p>Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних: наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. Вища школа. 2017. № 7. С. 106–107.</p>
Стандарти	<p>ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 2001-06-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація).</p> <p>СОУ–05.01-37-385:2006. Вода рибогосподарських підприємств. Загальні вимоги та норми. Київ: Міністерство аграрної політики України, 2006. 15 с. (Стандарт Мінагрополітики України)</p>
Патенти	<p>Комбайн рослинозбиральний універсальний : пат. 77937 Україна : МПК А01D 41/02, А01D 41/04, А01D 45/02. № а 2011 09738 ; заявл. 05.08.2011 ; опубл. 11.03.2013, Бюл. № 5. Авторські свідоцтва А. с. 1417832 СССР, МКИ А 01 F 15/00.</p> <p>Стенка рулонного пресс-подборщика / В. Б. Ковалев, В. Б. Мелегов. № 4185516 ; заявл. 22.01.87 ; опубл. 23.08.88, Бюл. № 31.</p>
Дисертації, автореферати дисертацій	<p>Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України: дис. ... д-ра с.-г. наук: 03.00.16 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2011. 392 с.</p> <p>Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук: 03.00.16. Житомир, 2011. 40 с.</p>
Препринти	<p>Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7 с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).</p>

8. Додатки

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках то кожний із них повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б тощо. Один додаток позначається як додаток А.

Текст кожного додатку за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А. 2 – другий розділ додатка А; В. 3.1 – перший підрозділ третього розділу додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А. 1) – перша формула додатка А.

ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ ТЕКСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ НА НАЯВНІСТЬ ЗАПОЗИЧЕНЬ З ІНШИХ ДЖЕРЕЛ

Перевірка навчальних, наукових, науково-методичних робіт на наявність ознак академічного плагіату проводиться з використанням програмно-технічних засобів за допомогою однієї або декількох програм, на які Університет має угоду на використання.

Видами плагіату є:

- видання виконаної іншим автором роботи за свою без внесення в неї змістовних змін, а також навмисні текстові спотворення – заміна символів в тексті (кириличні символи на латинські і навпаки тощо) з метою укриття запозичення;
- дослівне копіювання фрагментів тексту (від фрази до набору речень) без належного оформлення цитування;
- внесення незначних правок у скопійований матеріал (перепарафразування речень, зміна порядку слів у них тощо) та без належного оформлення цитування;
- компіляція – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту із низки джерел без внесення в нього правок, з посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту;
- представлення скомпонованих власних і запозичених аргументів без належного цитування;
- парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту; сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних зворотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної в мережі Інтернет);
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

Загальна схема пошуку ознак плагіату з використанням відповідної системи виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості повинна складатись з наступних етапів:

1. Відповідальна особа завантажує електронний варіант роботи у систему.
2. Система виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості перевіряє роботу та формує звіт подібності.
3. Звіт подібності передається для аналізу та прийняття рішення.
4. На підставі Звіту Подібності відповідальна особа готує Звіт перевірки на наявність запозичень з інших документів (додаток Е).

Перевірка на академічний плагіат здійснюється на етапі представлення матеріалів робіт для реєстрації і розгляду роботи на кафедрі. Для здійснення

перевірки курсової роботи студенти, не пізніше ніж за 2 тижні до оприлюднення її захисту, подають роботи в електронному вигляді у форматі: DOC and DOCX (Microsoft Word) або PDF (редагована версія) відповідним уповноваженим особам та заяви про самостійне виконання роботи (Додаток Ж).

Критерієм оригінальності курсової роботи використовується показник рівня оригінальності тексту у відсотках, отриманих за допомогою програмно-технічних засобів перевірки на плагіат.

Виявлені у тексті роботи запозичення являються правомірними, якщо вони є:

- власними назвами (індивідуальними найменуваннями окремих об'єктів, найменуваннями установ, бібліографічними посиланнями на джерела та ін.);
- усталеними словосполученнями, що характерні для певної сфери знань;
- цитування, оформлені належним чином;
- самоцитуванням (фрагментами тексту, що належать автору твору, опубліковані або оприлюднені в електронній формі ним у інших творах, але належним чином оформлений);
- відображення змісту господарських операцій через кореспонденцію рахунків, терміни та їх визначення згідно з нормативно-правовими актами, зміст таблиць фінансового аналізу діяльності підприємств, установ і організацій;
- сталими методиками розрахунку та опису що характерні для певної сфери знань.

Виявлення низького ступеня оригінальності тексту у курсовій роботі може бути підставою для її повернення на доопрацювання, або виконання у новому варіанті.

У випадку виявлення низького відсотку нового матеріалу в курсовій роботі здобувачів вищої освіти автор попереджається про це та має можливість на доопрацювання поданих матеріалів протягом десяти днів та пройти повторну перевірку.

У випадку незгоди автора щодо доопрацювання рішення щодо захисту роботи приймається комісією із захисту та відповідальним по кафедрі з питань етики та академічності доброчесності.

У разі виявлення ознак академічного плагіату у роботі, що раніше була оприлюднена, особа, що виявила та готова довести факт академічного плагіату повідомляє відповідального по кафедрі з питань етики та академічної доброчесності.

Рекомендується використовувати наступне програмне забезпечення для пошуку ознак плагіату:

StrikePlagiarism.com, <https://strikeplagiarism.com/uk/> є одним із світових лідерів, надаючи систему виявлення плагіату для ЗВО, видавництва, шкіл та авторів. Впроваджені стандарти академічної доброчесності засновані на багаторічній співпраці з провідними університетами ЄС.

Unicheck, <https://unicheck.com/uk-ua> це сервіс з перевірки робіт на ознаки плагіату, який вчасно надає підтримку своїм користувачам та може адаптувати систему відповідно до потреб навчальних закладів. Зручний функціонал; можливість порівнювати роботи з інтернет-джерелами, власною академічною

базою закладу та усіма документами в його обліковому записі; здійснення пошуку в роботах, що написані українською, англійською, французькою та багатьма іншими мовами.

Безкоштовні он-лайн ресурси перевірки тексту на ознаки плагіату:

- Advego Plagiatus – <http://advego.ru/plagiatus/>;
- Etxt Antiplagiat – <http://www.etxt.ru/antiplagiat/>;
- Text.ru – <https://text.ru> ;
- AntiPlagiarism – <https://www.etxt.ru/antiplagiat/>;
- Content-Watch.ru – <https://content-watch.ru/text/>

ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконану та повністю оформлену та перевірену на ознаки плагіату й виявленими правомірними запозиченнями курсову роботу слід подати на кафедру, де у спеціальному журналі ведеться її реєстрація та передача науковому керівнику на рецензування.

Обов'язково керівник оформляє лист оцінювання (*додаток*). Курсові роботи (проекти), зміст яких відповідає вимогам, допускаються до захисту, про що викладачем робиться відмітка в листі оцінювання. За необхідності, курсовий проект (робота) доопрацьовується згідно з зауваженнями, а потім допускається до захисту.

Захист курсової роботи (проекту) проводиться публічно перед комісією у складі 2 викладачів кафедри, у тому числі, і керівника курсової роботи (проекту). За результатами захисту оформлюється протокол.

Результати захисту курсової роботи (проекту) оцінюються за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

У випадку отримання здобувачем вищої освіти під час захисту курсової роботи (проекту) оцінки «незадовільно» (FX, F) рішенням кафедри йому може бути запропонована нова тема і новий термін виконання курсової роботи (проекту). Здобувачі вищої освіти, які без поважної причини не подали курсову роботу (проект) у визначений термін або не захистили її, вважаються такими, що мають академічну заборгованість.

Захищені курсові роботи зберігаються на кафедрі.

КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У процесі захисту курсової роботи оцінюється глибина знань здобувача вищої освіти в досліджуваній проблематиці економіки підприємства, його вміння вести дискусію, обґрунтовувати відстоювати власну точку зору, відповідати на запитання. Узагальнені критерії оцінювання захисту курсової роботи та деталізована бальна шкала наведена в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1

Параметр оцінки (рекомендований діапазон оцінки в балах)	
1. Пояснювальна записка	до 50 балів
1.1. Обґрунтування актуальності обраної теми роботи, формулювання мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження	0-5
1.2. Відповідність змісту курсової роботи (проєкту) темі та затвердженому плану	0-5
1.3. Ступінь розкриття теоретичних аспектів проблеми, обраної для дослідження та глибина і якість аналізу теоретичного матеріалу (наявність критичних узагальнень різних підходів до постановки і вирішення проблеми відповідно до теми курсової роботи, коректність використання понятійного апарату, посилання, цитування)	0-10
1.4. Якість практичного дослідження та його детальний аналіз з використанням наукових методів (аналітичних, статистичних, методів моделювання тощо) та новітніх інформаційних джерел	0-15
1.5. Науковий підхід до виявлення проблем та обґрунтованість рекомендаційної частини, практична значущість висновків відповідно до досліджуваної теми	0-15
<i>Разом</i>	
2. Ілюстративна частина	до 9 балів
2.1. Ілюстративність курсової роботи (проєкту) (наявність та відповідність діючим стандартам таблиць, графіків, схем та списку використаних джерел)	0-5
2.2. Відповідність оформлення курсової роботи (проєкту) встановленим вимогам і дотримання графіку виконання	0-4
<i>Разом</i>	
Загальна кількість балів за виконання курсової роботи (проєкту)	59 балів

Таблиця 2

Параметри та критерії оцінювання захисту курсової роботи

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки, балів	Критерії оцінювання за бальною шкалою
Оцінювання захисту курсової роботи	0-41	
Вміння чітко та стисло викласти основні результати дослідження	0-20	0 - здобувач неспроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження
		10 - здобувач невпорядковано викладає основні результати
		20 - здобувач спроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження

Використання роздаткового ілюстративного матеріалу	0-5	0 - роздатковий ілюстративний матеріал не використано
		5 - роздаткового ілюстративного матеріалу
Повнота і глибина обґрунтованості відповідей на питання	0-16	0 - здобувач неспроможний надати відповіді на поставлені питання
		8 - здобувач надає неповні, поверхневі, необґрунтовані відповіді на поставлені питання
		20 - здобувач надає повні, глибокі, обґрунтовані відповіді на поставлені питання

Остаточне оцінювання рівня виконання, презентації та захисту курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, що враховує:

- 1) попереднє оцінювання якості курсової роботи науковим керівником – 0-59 балів;
- 2) оцінювання захисту курсової роботи – 0-41 балів.

Після чого дані 100-бальної шкали оцінювання переводяться в 4-бальну та шкалу за системою ECTS за критеріями, наведеними в табл. 3.

Таблиця 3

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	За чотирибальною шкалою	За шкалою ECTS
A	Відмінно – відмінне виконання роботи та відповіді без помилок	5 (відмінно)	90-100
B	Дуже добре – виконання роботи з незначними помилками (до 5 %)	4 (добре)	82-89
C	Добре – взагалі правильна робота, відповіді з кількома незначними помилками (до 10 %)		75-81
D	Задовільно – непогано, але з певною кількістю помилок, які не заважають достатньо повному висвітленню питання, відповіді (до 25 %)	3 (задовільно)	69-74
E	Достатньо- виконання роботи задовольняє мінімальні критерії для позитивної оцінки (до 40 %)		60-68
FX	Незадовільно – потрібно додатково попрацювати для отримання позитивної оцінки	2 (незадовільно)	35-59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота для отримання позитивної оцінки		1-34

Рішення щодо оцінки курсової роботи оголошується в той самий день, після чого оцінка записується на титульному аркуші курсової роботи та проставляється в екзаменаційну відомість і залікову книжку здобувача вищої освіти

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Березін О. В., Безпарточний М.Г. Стратегія підприємства: навч посіб. – К.Е Ліра – К, 2010. – 224 с.
2. Горемыкин В.А., Богомолов О.А. Экономическая стратегия предприятия. Учебник. - М.: МИД "ФИЛИНЪ", Рилант, 2010. - 506 с.
3. Экономическая стратегия фирмы: Учетное пособие. Под ред. Градова А.П.. -Спб: Спец.лит. 2010.-410 с.
4. Іванов Ю.Б. Стратегія підприємства: підручн. Для студ. ВНЗ / Харківський національний економічний ун-т. Х.: ВД "ІНЖЕК", 2009. – 272с.
5. Афанасьєв М.В. Селєзньова Г.О. Стратегія підприємства: Навч.-метод. посібник. Харківський національний економічний ун-т. Х.: ВД "ІНЖЕК", 2007. – 272с.
6. Клівець В.П. Стратегія підприємства: Навч. посіб.-К.: Академвидав,2007.-320 с.
7. Ковтун О. І. Стратегія підприємства: Навч.посібник. - Львів: «Новий Світ - 2000». - 2006. - 388 с.
8. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку: Монографія. -К.:КНЕУ, 2010.-227 с.
9. Портер М.Е. Конкурентная стратегия. Методика анализа отраслей и конкурентов / Пер. С англ. М. Альпина Бизнес Букс, 2007. – 454 с.
10. Савченко В.Д. Стратегія підприємства. навч.посіб. / Харківський національний аграрний ун-т ім. В.В. Докучаєва. Х., 2004. – 206 с.
11. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства. Підручник. / Тернопіль: "Економічна думка", 2006. 390 с.
12. Селєзньова Г.О. Стратегія підприємства: навч. Посібник / Харківський національний економічний ун-т. Х.: ХНЕУ. 2007. 240 с.
13. Минчинська І.В. Стратегія підприємства : курс лекцій / Державна податкова адміністрація України, Національна академія держ. Податкової служби України. Ірпінь : 2006. 314 с.
14. Немцов В.Д., Довгань Л.С. Стратегічний менеджмент. Навч. посібн. НТУУ КПІ. - К.: ТОВ "ЕксОб". 2008. -560 с.
15. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне модулювання: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2006. - 360 с.
16. Гордієнко П.Л., Дідковська Л.Г., Яшкіна Н.В. Стратегічний аналіз: Навч. посібник. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Алерта, 2011. - 478 с.
17. Шершньова З.Є., Оборська С.В., Ратушний Ю.М. Стратегічне управління: Навч.-метод, посібник для самост. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2012. - 232 с.
18. Шершньова З.Є., Оборська С.В. Стратегічне управління: Навч. посібник -К.:КНЕУ, 2010.-384 с.
19. Азоев Г.Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика. М.: Центр экономики и маркетинга, 1996. 208 с.
20. Ансофф И. Стратегическое управление / [Пер. с англ.] – М.: Экономика, 1989. 519 с.
21. Гордієнко П.Л. Стратегічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Алерта, 2006. – 404 с.

22. Тищенко О.М. Чечетова-Терашвілі Т.М. Ревенко О.В. Стратегія підприємства: конспект лекцій / Харк. нац. екон. ун-т – Х.: Вид ХНЕУ, 2009. 144 с

23. Карлоф Б. Деловая стратегия: концепция, содержание, символы: Пер. с англ. - М.: Экономика. 2011.

24. Козлова О.И. Оценка конкурентоспособности предприятия. - М.:ОА "АРГО", 2010.

Додаткова

1. Економічна енциклопедія / Бібліотека Воєводина [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://enbv.narod.ru/text/Econom/encyclo/str/E-400.html>.

2. Економічна енциклопедія: У трьох томах Т. 1 / Редкол.: С.В. Мочерний та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”. 2000 -864с.

3. Закон України “Про Антимонопольний комітет” від 26.11.1993 р. № 3659-ХІІ з останніми змінами від 24.04.2007 р. № 985-V [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fart_id=52898.

4. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про безпечність та якість харчових продуктів” від 17.12.2009. № 1778-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua /index.php?page=hotline&fde-310689-1 7 122009-0.txt&code=1 778-1 7>.

5. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про митний тариф України” від 14.01.2009 р. № 2371-III [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://.zakon.nau.ua/doc/&code=2371 -14>.

6. Закон України “Про захист економічної конкуренції” від 1.01.2001 р. №2210-III з останніми змінами від 16.04.2009 р. № 1276-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3fart_id=52885.

7. Закон України “Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України” (від 31 жовтня 2008 року № 639) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?

8. Закон України “Про податок на додану вартість від 3.04.1997 р. № і68/97-ВР з останніми змінами від 24.07.2009 №617- VI (1617-17) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=168%2F97-%E2%F0>.

9. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію” від 17.07.1997р. – № 469/97-ВР з останніми доповненнями від 29.06.2004 № 1929-1V (1929-15) [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=469%2F97-%E2%F0>.

10. Закон України “Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР з останніми змінами від 31.05.2007 р. № 1104-V (1104-16). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=771%2F97-%E2%F0>.

11. Збарський В. К., Місевич М.А. Конкурентоспроможність високотоварних сільськогосподарських підприємств: монографія / К., 2009. 310 с

12 Аакер Д. А. Бизнес-стратегия: от изучения рыночной среды до выработки беспроигрышных решений / [пер. с англ.]. - М.: Эксмо, 2007. 464 с.

13. Важинський Ф. Управління в умовах стратегічних невизначеностей основні методи і засоби. //Регіональна економіка. -2012. - №2. -С. 147-150.
14. Виханский О.С. Стратегическое управление: Учеб. - 2-е изд., перераб. и доп. - М: Гардарики 2005. - 296 с.
15. SWOT - аналіз - основа формування маркетингових стратегій підприємства: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. /ДонГУНТ ім. М. Туган-Барановського [під ред. Л.В. Баланової] - Донецьк. 2008. 180 с. -Література: с. 177-180.
16. Стратегический менеджмент [Под ред. А. Н. Петрова] – СПб: Питер, 2009. 496 с.
17. Лунев В.Л. Тактика и стратегия управления фирмой: Учебн. пособие. – М.: Финпресс, 2007.
18. Маляренко Т.А. Стратегическое планирование конкурентоспособности продукции: Дис. На соиск. уч. ст. к.с.н. (80.06.02-Предпринимательство. Менеджмент и маркетинг)/ Науч. рук. Чумаченко Н.Г. : ДГКИ. – Донецк, 2008. 225с.
19. Самойлик Ю.В. Теоретичні аспекти формування стратегії розвитку підприємств м'ясопродуктового підкомплексу / Матеріали конференції професорсько-викладацького складу по результатам дослідницької роботи за 2007 рік (23-24 квітня 2008р.). Факультет економіки та менеджменту. – Полтава: РВВ ПДАА, 2008. 101-103 с.
20. Усик С. П. Вибір стратегії розвитку з урахуванням ступеня готовності підприємства до стратегічних змін /Актуальні проблеми економіки. 2009. №6. 142-150 с.
21. Греджева Т.В. економічне обґрунтування стратегії розвитку підприємств малого бізнесу Запорізької області / Економіка АПК. – 2009, №5. С. 53-60.
22. Дмитренко О.М. Роль стратегічного планування в діяльності сільськогосподарських підприємств / Економіка АПК. – 2009. – №1. С. 43-50.
23. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Теоретичні аспекти: Монографія, К. : ДАКККіМ, 2006. 144с.
24. Портер М.Е. Конкуренция / Пер.с англ. – М.: Вильямс, 2006. 608с.
25. Макконелл К.Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика / Пер.с англ. – 2-е изд. - К.: Хагар-Демос, 1993. - 785с.
26. Малік М.Й. Конкуентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми / М.Й. Малік, О.А. Нужна – К.: ННЦ “Інститут аграрної економіки”, 2007. – 270 с.
27. Хасси Д. Стратегия и планирование [пер. с англ. под ред. Л.А. Трофимовой] - СПб: Питер, 2001. 384 с.
28. Хэмел Г., Прахалад К. Томас Г. Стратегическая гибкость [пер. с англ.] – СПб: Питер, 2005. 384 с.
29. Холл Р.Х. Организации: структуры, процессы, результаты СПб: Питер, 2001. 512 с.
30. Швайка Л. А. Планування діяльності підприємства [Текст] : навч. посібник - 4-те вид., стер. - Львів : Новий світ-2000, 2010. - 268 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mms.gov.ua>

2. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
3. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
4. <http://fpu.org.ua>

Додаток А
Зразок завдання
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

ЗАВДАННЯ

на курсову роботу (проект)

здобувачеві вищої освіти _____ курсу _____ групи, освітньо-професійної програми

_____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема _____

2. Термін здачі роботи (проекту) на кафедру – не пізніше «___» _____ 20__р.

3. Перелік питань, що підлягають опрацюванню: _____

Дата видачі завдання «___» _____ 20__р.

Керівник курсової роботи (проекту) _____

(підпис)

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Завдання прийняв до виконання _____

(підпис здобувача вищої освіти)

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Додаток Б

Зразок титульного аркушу курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

КУРСОВА РОБОТА **«Стратегія підприємства»**

на тему: «_____»

Виконав

здобувач вищої освіти _____

освітній ступінь бакалавр

_____ курсу, _____ групи

освітньої програми Економіка підприємства

ННІ ЕУПІТ

денної (заочної) форми навчання

Науковий керівник: _____

Полтава 20__

Додаток В

Таблиця 1

Основні показники господарської діяльності _____
за _____ роки (для аграрного підприємства)

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Зміна (+;-)	Темп зростання, %
1. Надходження від реалізації, всього тис. грн в т.ч. рослинництва тваринництва				
2. Валовий дохід – всього тис. грн в т.ч. рослинництва тваринництва				
3. Повна собівартість реалізованої продукції – всього тис. грн в т.ч. рослинництва тваринництва				
4. Прибуток (+), збиток (-) –всього тис. грн в т.ч. рослинництва тваринництва				
5. Всього операційних витрат тис. грн в т.ч. матеріальні витрати витрати на оплату праці				
6. Середньорічна чисельність працюючих, чол				
7. Продуктивність праці, тис. грн				
8. Середньомісячна зарплата 1-го працівника, грн				
9. Рівень рентабельності, %				
10. Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн				
11. Фондовіддача, грн				
12. Середньорічний залишок оборотних активів, тис. грн				
13. Оборотність оборотних активів, днів				
14. Капітал підприємства, тис. грн				
15. Рентабельність капіталу, %				

Додаток В

Таблиця 2

Основні показники господарської діяльності _____

за _____ роки (для промислового підприємства)

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Зміна (+;-)	Темп зростання, %
1. Обсяг виробленої продукції, нат. од				
2. Виручка від реалізації, тис.грн:				
у поточних цінах				
3. Чиста виручка від реалізації, тис.грн				
4. Витрати на виробництво продукції:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до чистої виручки від реалізації продукції				
5. Валовий прибуток:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до чистої виручки від реалізації продукції				
5. Витрати на збут:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до чистої виручки від реалізації продукції				
5. Інші операційні доходи, тис.грн.				
6. Прибуток від операційної діяльності:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до чистої виручки від реалізації продукції %				
7. Результат від участі в капіталі, тис.грн.				
8. Результат від фінансової діяльності, тис.грн.				
9. Інші доходи, тис.грн.				
10. Інші витрати, тис.грн.				
11 Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування:				
сума, тис.грн				
рівень, у % до чистої виручки від реалізації продукції %				
12. Чистий прибуток від звичайної діяльності:				
сума, тис.грн				
рівень, у % до чистої виручки від реалізації продукції %				
13. Середньооблікова чисельність, люд.				
14. Продуктивність праці, тис.грн:				
у поточних цінах				
15.Фонд заробітної плати:				
сума, тис.грн				
рівень, у % до чистої виручки від реалізації продукції %				
16. Середньомісячна заробітна плата 1-го працівника, грн				
17. Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн				
18. Фондовіддача, грн				
19. Середньорічний залишок оборотних активів, тис.грн.				
20.Оборотність оборотних активів:				
у разях				
у днях				
21.Капітал підприємства, тис.грн.				
22. Рентабельність капіталу, %				

Додаток В

Таблиця 3

Основні показники господарської діяльності _____
за _____ роки (для підприємства сфери послуг)

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Зміна (+;-)	Темп зростання, %
1. Товарооборот, тис.грн.				
у поточних цінах				
у порівняних цінах				
2. Дохід від реалізації товарів та послуг (сума реалізованої торговельної надбавки) без ПДВ:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до товарообороту				
3. Витрати обігу:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до товарообороту				
4. Прибуток від реалізації:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до товарообороту				
5. Інші операційні доходи, тис.грн				
6. Прибуток від операційної діяльності:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до товарообороту				
7. Результат від участі в капіталі, тис.грн				
8. Результат від фінансової діяльності, тис.грн				
9. Інші доходи, тис.грн				
10. Інші витрати, тис.грн				
11. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до товарообороту				
12. Чистий прибуток:				
сума, тис.грн.				
рівень, у % до товарообороту				
13. Середньооблікова чисельність, чол..				
14. Продуктивність праці, тис.грн:				
у поточних цінах				
у порівняних цінах				
15. Середньомісячна заробітна плата 1-го працівника, грн				
16. Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.				
17. Фондовіддача, грн				
18. Середньорічний залишок оборотних активів, тис.грн				
19. Оборотність оборотних активів:				
у разях				
у днях				
20. Капітал підприємства, тис.грн.				
21. Рентабельність капіталу, %				
22. Торгова площа, м ²				
23. Товарооборот на 1 м ² , тис.грн/м ²				

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту

Форма навчання _____

Спеціальність

(напрямок підготовки) _____

Курс, група _____

ЛИСТ ОЦІНЮВАННЯ
курсової роботи (проекту)

(назва дисципліни)

здобувача вищої освіти _____

на тему _____

Обсяг курсової роботи (проекту) _____ Кількість використаних джерел _____

Загальна оцінка роботи (проекту) (необхідне підкреслити, у разі потреби – доповнити): *актуальність теми розкрита* – фрагментарно; на середньому рівні; у повному обсязі; *ступінь втілення мети та виконання завдань дослідження* – низький; середній; високий; *повнота розкриття теми роботи у змісті* – фрагментарно; на середньому рівні; у повному обсязі.

Загальна оцінка змісту та якості оформлення роботи (проекту) (необхідне підкреслити, у разі потреби – доповнити): *теоретичний розділ містить кількість критичних оцінок – недостатню, достатню*; *аналітичний розділ містить ознаки практичного дослідження*: фрагментарно; на середньому рівні; у повному обсязі; *проектний розділ містить конкретні пропозиції та наукові розробки*: фрагментарно; на середньому рівні; у повному обсязі; *додатки пов'язані з матеріалом роботи*: фрагментарно; на середньому рівні, у повному обсязі; *висновки за результатами досліджень мають обґрунтування*: недостатнє, відносно достатнє, достатнє; *пропозиції мають характер* – декларативний, певною мірою практичний, практичний.

Результати оцінювання курсової роботи (проекту)

Критерії оцінювання курсової роботи (проекту)	Максимальна кількість балів	Отримані бали
1. Оцінка змісту курсової роботи		
1. Обґрунтування актуальності обраної теми роботи, формування мети, завдання, об'єкта та предмета дослідження	5	
2. Відповідність змісту курсової роботи (проекту) темі та затвердженому плану	5	
3. Ступінь розкриття теоретичних аспектів проблеми, обраної для дослідження та глибина і якість аналізу теоретичного матеріалу (наявність критичних узагальнень різних підходів до постановки і вирішення проблеми відповідно до теми курсової роботи(проекту), коректність використання понятійного апарату, посилання, цитування)	10	
4. Якість практичного дослідження та його детальний аналіз з використанням наукових методів (аналітичних, статистичних, методів моделювання тощо) та новітніх інформаційних джерел	10	
5. Науковий підхід до виявлення проблем та обґрунтованість шляхів удосконалення та практична значущість висновків і пропозицій відповідно до досліджуваної теми	10	
6. Інші характеристики	49	
Разом		
2. Оцінка якості оформлення курсової роботи		
1. Ілюстративність роботи (наявність та відповідність діючим стандартам таблиць, графіків, схем та списку використаних джерел)	5	
2. Відповідність оформлення курсової роботи (проекту) встановленим вимогам і дотримання графіку виконання	5	
Разом	10	
3. Загальна кількість балів за виконання курсової роботи (до захисту)	59	

Висновки (*підкреслити*):

- рекомендувати до захисту без доопрацювання;
- рекомендовано до захисту при умові доопрацювання _____
- не рекомендовано до захисту, необхідно суттєво доопрацювати _____

Роботу перевірів: _____

«_____» _____ 202__ р.

(підпис)

Додаток Е

ЗВІТ

перевірки на наявність запозичень з інших документів

Відповідно до даних Антиплагіатної інтернет-системи (назва системи)

автор: _____

факультет _____

містить ____ % неоригінального тексту, ____ % оригінального тексту.

Перевірку здійснив _____

підпис

ПБ

Дата

Додаток Ж

Першому проректору, голові Комісії
з питань етики та академічної
добročесності

Олександр ГАЛИЧУ

Автора (ів)

ЗАЯВА

Прошу перевірити представлену роботу (рукопис дисертації, рукопис кваліфікаційної роботи, рукопис курсової роботи, рукопис статті, рукопис есе тощо)

_____ (назва роботи) на наявність ознак академічного плагіату.

З правилами чинного Кодексу академічної добročесності Полтавського державного аграрного університету та Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в Полтавському державному аграрному університеті, (затвердженого рішенням Вченої ради від 19 жовтня 2021 року протокол № 3), згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в рекомендації роботи до друку та застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений (а).

Про використання Системи виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості в роботах оповіщений (а) та надаю свою згоду на обробку та збереження моєї роботи в Базі даних університету. Також надаю Полтавському державному аграрному університету право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Системі виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та користувачами, які мають доступ до цієї Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт.

Робота для перевірки університетом надається в електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

_____ Дата

_____ Підпис

Навчально-методичне видання

Макаренко Петро Миколайович

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації щодо виконання курсової роботи
здобувачами вищої освіти за освітньо-професійною програмою
«Економіка підприємства» спеціальності 051 Економіка
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено до друку кафедрою економіки та міжнародних економічних відносин,
протокол № 1 від 01.09.2022 р.

Формат 60x90/16. папір білий 70-80 г/м²

Ум. друк. арк. 2,0 у.д.а.

Тираж 20 пр. гарнітура Times New Roman Cyr